

Ohjauksen koulutus-
ja tutkimusyksikkö

Ohjauksen kehittämishankkeita ja käytänteitä

ISSN 1796-4717

Jyväskylän yliopisto
Kasvatustieteiden tiedekunta
Opettajankoulutuslaitos

TIIVISTELMÄ

Kabedeva, Nina

Venäjäältä muuttaneen maahanmuuttajaoppilaan perehdyttäminen suomalaiseen peruskouluun

Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto. Opettajankoulutuslaitos. Ohjauksen Koulutus ja Tutkimus, 2007

Ohjauksen kehittämishankkeita ja käytänteitä

ISSN 1796-4717

Kehittämishanke pyrkii edistämään käytännön ohjaustyötä tarkastelemalla Venäjältä muuttaneen maahanmuuttajaoppilaan sopeutumisprosessia uuteen kouluun yhteydessä hänen kulttuuriseen taustaan. Kansainvälistyminen ja monikulttuurisuus ovat tämän päivän suomalaisen koulun keskeisiä haasteita. Tutkimuksen tarkoituksena on selvittää, kuinka maahanmuuttajaoppilas kohtaa uuden koulukulttuurin ja uudet käyttäytymissäännöt.

Kehittämishankkeessa luotiin katsaus suomalaiseen tutkimuskirjallisuuteen. Olen pohtinut kulttuurin merkitystä ihmisen elämässä, maahanmuuttajan kotoutumisen vaiheita sekä monikulttuurisen ohjauksen perusteita. Olen tutustunut maahanmuuttajaoppilaiden opetusjärjestelyihin, monikulttuurisen koulun tehtävään ja tavoitteisiin.

Tutkimusprosessin aikana olen käsitellyt, miten elinikäinen oppiminen liittyy maahanmuuttajiin ja maahanmuuttajakoulutukseen, miten koulutus ja identiteetti ovat jatkuvassa vuorovaikutuksessa ja miten identiteettikriisi voi olla ”ärsykeä” oppimiseen.

Tutkimusaineiston keruumenetelmäksi valittiin kyselytutkimus. Sen tavoitteena oli tunnistella maahanmuuttajaoppilaiden oppimis- ja työympäristön ongelmia. Tutkimuksessa pyrittiin selvittämään, millaisia opiskelun tukitoimia tarvitaan maahanmuuttajien opetuksessa. Kysely suoritettiin marraskuussa 2006. Kyselyyn osallistui yksitoista maahanmuuttajaoppilasta. Kysely tehtiin aikana, jolloin aihe kiinnosti myös informanteja, ja jolloin he todennäköisesti olivat motivoituneet vastaamaan. Kyselytutkimuksen vastauksia kuvataan tilastollisten tunnuslukujen avulla.

Tutkimuksen tulosten mukaan suurin osa kyselyyn osallistuneista koki tukiopiskelun tarvetta. Lisäksi tuloksista tuli ilmi, että muutamilla on vaikeuksia omaksua suomalaisen koulun normit. Tutkimuksessa vertailtiin maahanmuuttajaoppilaiden sopeutumisprosessia riippuen siitä, miten kauan oppilas on asunut Suomessa.

Tutkimuksen tulokset ovat näyttäneet ohjaustyön tarpeellisuutta monikulttuurisessa koulussa.

Asiasanat: *identiteetti, kulttuuri, monikulttuurinen ohjaus, maahanmuuttajaoppilas, oppiminen, peruskoulu.*

ABSTRACT

Kabedeva, Nina

Initiating immigrant pupils from Russia into the Finnish comprehensive school
Jyväskylä: University of Jyväskylä. Department of Teacher Training, Training and
Research in Guidance and Counselling, 2007
Development projects and practices in Guidance and Counselling
ISSN 1796-4717

This development project aimed at promoting the practical work of guidance and counselling by examining the adaptation process of immigrant pupils from Russia to their new school in relation to their cultural background. Internationalization and multiculturalism are among the main challenges of today's Finnish school. The objective of this study was to clarify how the immigrant pupil encounters the new school culture and the new code of conduct.

In the development project I reviewed the Finnish research literature on the topic and pondered on the significance of culture in human life, the stages in the integration of immigrants, and the foundations of multicultural guidance and counselling. I also familiarized myself with the teaching arrangements for immigrant pupils and the mission and the goals of the multicultural school.

During the research process I have addressed the questions of how lifelong learning relates to immigrants and their educational issues, how education and identity are in continuous interaction, and how an identity crisis may function as a stimulus for learning.

For my data-collection method I chose the survey study. The aim was to explore the problems that immigrant pupils encounter in their learning and working environment. I tried to discover what sorts of support measures are needed in the teaching of immigrants. The survey was carried out in November 2006, and a total of eleven immigrant pupils took part in it. The survey was done at a time when the informants, too, were interested in the topic, which probably motivated them to respond. I described the responses to the survey questions by means of statistical parameters.

According to my research findings, most of the participants to the survey felt the need for supportive studies. The findings also showed that some found difficulty in acquiring the norms of the Finnish school. In the study I compared the adaptation processes of the immigrant pupils as a function of their length of stay in Finland.

The findings of this study point at the need of guidance and counselling work in the multicultural school.

Keywords: *identity, culture, multicultural counselling, immigrant pupil, learning, comprehensive school.*

JOHDANTO

Kansainvälistyminen ja monikulttuurisuus ovat tämän päivän suomalaisen peruskoulun keskeisiä haasteita. Maahanmuuttajaoppilaiden määrä Suomessa kasvaa ja tarvitaan nykyään erilaisia monikulttuurisuuden huomioivia ohjauksen malleja.

Kehittämishankkeen tehtävänä on edistää käytännön ohjaustyötä monikulttuurisessa koulussa. Tutkimuksen lähtökohtana on ollut kiinnostukseni aiheeseen. Maahanmuuttajaopettajana ja tulevana opinto-ohjaajana minua kiinnostaa tietää, millaisia kulttuurisia malleja maahanmuuttajaoppilaille saattaa olla kotoutuessa uuteen kotimaahan ja perehtymisessä koulujärjestelmään. Tutkimuksessani olen tarkastellut Venäjältä muuttaneen maahanmuuttajaoppilaan sopeutumisprosessia uuteen kouluun yhteydessä hänen kulttuuriseen taustaan.

Kehittämishankkeen ensimmäisestä kuudenteen lukuun asti luodaan katsaus tutkimuskirjallisuuteen ja esitellään tutkimuksen teoreettinen tausta. Ensimmäisessä luvussa esitetään kulttuuri –sanon määrittelyjä ja kuvataan kulttuurin merkitystä ihmisen elämässä. Luvussa 2 tarkastellaan kulttuurien kohtaamisen ongelmia ja maahanmuuttajan sopeutumis- ja muutosprosessin vaiheita, joita maahanmuuttaja käy läpi kohdatessaan uuden kulttuurin. Kehittämishankkeen kolmannessa luvussa luodaan katsaus kansainväliseen tutkimuskirjallisuuteen ja tarkastellaan monikulttuurisen ohjauksen lähtökohtia ja kompetensseja. Neljännessä luvussa kiinnitetään huomiota monikulttuurisen kouluun tehtävään ja tavoitteisiin sekä suomalaisen ja venäläisen koulukulttuurin eroihin. Viides luku paneutuu maahanmuuttajaoppilaiden opetusjärjestelyihin ja oppimiseen vaikuttaviin seikkoihin. Samalla käsitellään, miten elinikäinen oppiminen liittyy maahanmuuttajiin ja miten koulutus ja identiteetti ovat jatkuvassa vuorovaikutuksessa.

Kehittämishankkeen kuudennessa luvussa kuvataan tutkimuksen suorittamistapaa, tutkimusjoukon valintaa, kyselyaineiston keruuta ja sen analyysia. Kyselytutkimusten tuloksia kuvataan tilastollisten tunnuslukujen avulla. Viimeisessä luvussa pyritään tutkimuksen perusteella antamaan kokonaiskuva maahanmuuttajaoppilaan toiveista ja ongelmista ja pohditaan, mitä voitaisiin ottaa huomioon ohjaustyössä monikulttuurisessa koulussa.

SISÄLLYS

TIIVISTELMÄ

ABSTRACT

JOHDANTO

1	KULTTUURI.....	6
2	KULTTUURIEN KOHTAAMINEN.....	7
3	MONIKULTTURINEN OHJAUS.....	8
	3.1 Monikulttuuriset kompetenssit.....	8
	3.2 Maahanmuuttajan koulutuksen ja identiteetin suhde.....	12
4	MONIKULTTUURINEN KOULU.....	13
	4.1 Koulun tehtävä ja tavoitteet.....	13
	4.2 Koulutusjärjestelmän valmiuksia.....	13
	4.3 Maahanmuuttajat Suomessa.....	14
	4.4 Maahanmuuttajien koulutus kansalliseksi strategiaksi.....	14
	4.5 Suomalaisen ja venäläisen koulukulttuurin eroja.....	14
5	MAAHANMUUTTAJAOPPILAS PERUSKOULUSSA.....	15
	5.1 Maahanmuuttajaoppilaan vastaanotto.....	15
	5.2 Maahanmuuttajien opetusjärjestely.....	15
	5.3 Oppimiseen vaikuttavia seikkoja.....	17
	5.4 Oppimisen yleisehtoja.....	18
6	TUTKIMUKSEN SUORITTAMINEN.....	20
	6.1 Tutkimusmenetelmä ja tavoitteet.....	20
	6.2 Kyselylomakkeen laadinta.....	20
	6.3 Tutkimusjoukon valinta.....	20
	6.4 Kyselyaineiston keruu.....	20
	6.5 Tutkimuksen tulokset.....	21
7	LOPUKSI.....	28
	LÄHTEET.....	29
	LIITE.....	30

1 KULTTUURI

Kulttuuri- sanalla on monta määrittelyä. Rädyn (2002) tulkinnan mukaan kulttuuri nähdään kapeimmillaan ”korkeakulttuurina”, jota kansa on saanut aikaiseksi, ja toisaalta kulttuuri on jonkun ryhmän yhtenäinen käyttäytymismalli.

Kulttuuri on opittua perinnettä. Se koostuu asioista, joita kansat ovat oppineet tekemään, arvostamaan ja uskomaan. Ihmistä kasvatetaan oman kulttuurinsa jäseneksi. Tätä kulttuurin käyttäytymismallien ja normien oppimista kutsutaan sosialisatioprosessiksi. Sosialisatioprosessissa omaksutaan omalle yhteisölle tyypillinen maailmankatsomus sekä käsitys oikeasta ja väärästä. Kulttuuria verrataan kehukseen, jonka kautta maailmaa tulkitaan. Se on jatkuvasti muutoksessa.

Mikkola ja Heino (1997) korostavat myös, että ihmistä on kasvatettu kulttuurinjäseneksi. He siteeraavat Forsanderia (1994): kulttuuri määrää myös minkä kielen ja uskonnon lapsi omaksuu eikä niitä voi erottaa siitä kulttuurista mihin ne kuuluvat. Kulttuurissa keskeinen asema on oppimisella ja kasvatuksella, sillä kulttuuriperintö siirtyy tällä tavoin sukupolvelta toiselle.

Minttu Rätty (2002) korostaa, että saman kulttuuritaustan omaavat ihmiset eivät ole yksi yhtenäinen ryhmä. Eri ihmisillä on erilaiset elämäkokemukset, jotka muokkaavat heidän kuvaansa maailmasta.

Mirja Talib (2004, 18) toteaa, että yksilön persoonallisuus ja temperamentti eivät kehity samanaikaisesti, vaan temperamentti ilmenee varhain ja persoonallisuutta sen sijaan muokkaavat ympäristö ja kulttuuri.

Rädyn (2002) mukaan monikulttuurisuus tarkoittaa erilaisuuden hyväksymistä ja arvostamista, tasa-arvoa sekä yhteisesti sovittuja pelisääntöjä ja rajoja. Hän selittää monikulttuurisuuden ja monikulttuurisen eron seuraavasti: *Monikulttuurisuudella* viitataan yleensä erilaisten ihmisten olemassaoloon. Monikulttuurisuus nähdään myös poliittisena ohjelmana. *Monikulttuurinen* yhteiskunta on yhteiskunta, jossa eri kulttuurien edustajat ja eri kulttuurit elävät tasa-arvoisessa asemassa keskenään.

Talib (2004) huomaa, että Räsänen (2000) mukaan monikulttuurisuuden rinnalla voi käyttää termiä *interkulttuurisuus*, joka tarkoittaa aktiivisen ja passiivisen kulttuurin vuorovaikutusta, jolloin tärkeimpinä ovat dialogi ja toisilta oppiminen. Enemmistö silloin oppii elämisen monikulttuurisessa ympäristössä ja erilaisuuden kunnioittamisen. Vähemmistö sen sijaan oppii uusia tietoja ja taitoja.

Talibin (2004) tulkinnan mukaan maahanmuutto ja identiteetti ovat sidoksissa toisiinsa. Uudessa kotimaassa identiteetti muokkautuu uuteen paikkaan, kieleen ja kulttuuriin sopivaksi. Tässä maahanmuuttajan identiteetin uudelleenmuokkauksessa valtaväestöllä on tärkeä rooli. Tutkija jatkaa aihetta Liebkindin (1988) ajatuksella, että muutto toiseen maahan on yksi vakavimmista uhista nuoren ihmisen identiteetille, koska epävarmuus heikentää pysyvyyttä ja varmuutta ja voi vaurioittaa yksilön minäkäsitystä.

2 KULTTUURIEN KOHTAAMINEN

Akkulturaatio –käsitettä käytetään kulttuurien välisessä psykologiassa ja sosiaalipsykologiassa. Liebkindin (2004, 46) mukaan, tämän käsitteen klassinen määritelmä on kuitenkin peräisin antropologiasta 1930-luvulta. Antropologiassa akkulturaatio on ilmiö, joka aiheutuu eri kulttuureja edustavien ryhmien jatkuvista kontakteista sekä näistä kontakteista toisessa tai molemmissa kulttuurissa tapahtuvia muutoksia. Liebkind (2004, 47) esittelee sosiologiassa akkulturaation tutkimukseen vaikuttanutta huomattavasti Gordonin (1964) käsitystä akkulturaatiosta: se merkitsi sitä, kuinka hyvin vähemmistöryhmä oli omaksunut valtaväestön kulttuurin (kielen, taiteen, uskonnon ja urheilun...). Liebkind (2004, 49) hahmottaa akkulturaatiota yhtä hyvin tilana kuin prosessina. Prosessina akkulturaatio merkitsee ajan kuluessa tapahtuvia muutoksia ryhmässä ja yksilöissä. Jos akkulturaatio ymmärretään tilaksi, tapana on mitata sen astetta tai määrää tiettyinä ajankohtana. Tämä näkemys on Liebkindin (2002) mielestä yleisin.

On selvää, että mitä nopeammin maahanmuuttaja menee mukaan paikallistoimintaan ja ryhtyy noudattamaan maan tapoja, sitä nopeammin hän kotiutuu. Elämään rohkeasti tarttuva ja ympäristöön luottava pystyy laajentamaan elinpiiriään ja saamaan kiinni elämästä. Merkittävä sopeutumista edistävä seikka on turvallisuuden tunne. Juurtumista helpottavat vanhantyön jatkaminen uudessa maassa. Samanaikaisesti pitää luoda kontakteja myös valtaväestöön. Sopeutumisen avaintekijä on maan kielen opettelu, sillä ilman sen ymmärtämistä jää pakostakin ulkopuolelle suuresta osasta ympäristön elämää. Kielitaito antaa itseluottamusta ja autonomisuuden tunteen. Oleellista on myös taito suunnitella tulevaa ja asettaa tavoitteita. Kukaan ei muuta tyhjin käsin, vaikka mukana ei olisi edes matkalaukkuja: jokaisella on voimavaroinaan elämän aikana opittuja tietoja, taitoja ja kokemuksia, joista voi ammentaa selviytymiskeinoja. Parhaiten sopeutuvat koulutetuimmat ja realistisesti asennoituneet. (Puusaari 1997.) Myöhemmin maahanmuuttaja oppii ymmärtämään, mikä on hyvää ja mikä huonoa vanhassa kulttuurissa, mikä uudessa. Nerokkaimmat poimivat molemmista kulttuureista hyvät asiat ja yhdistävät ne omaan maailmankatsomukseensa.

Uuteen ympäristöön sopeutuminen vie aikaansa. Se on vaiheittainen prosessi. Minttu Rätty (2002) kuvaa tätä prosessia viitaten Adleriin (1975), Yoshikawaan (1987) ja Forsanderiin (1994) seuraavasti:

Kuherruskuukausivaiheessa ihminen on innostunut kaikesta uudesta, mitä tapaa, ja on samalla tietoinen kulttuurieroista. Hän on optimistinen ja uskoo oppivansa kielen nopeasti.

Torjuntavaiheessa ihminen suhtautuu jo vihamielisesti uuteen kulttuuriin. Hän on turhautunut monista hankaluuksista. Maahanmuuttaja ihannoit nyt omaa kulttuuriaan ja hakee siitä turvaa.

Tasapainonhakuvaiheessa ihminen hyväksyy tilanteensa tosiasiat: uuden kotimaan antamat mahdollisuudet ja rajoitukset. Tunteet eivät ole enää niin yksipuolisen myönteisiä kuin alussa tai kielteisiä kuin reaktiovaiheessa.

Useamman kulttuurin hallintavaiheessa ihminen on omaksunut kahden kulttuurin kielen, arvot ja tavat ja osaa tasapainottaa elämänsä kahden kulttuurin välillä.

Tutkija viittaa samaten John Berryn nelikenttäteoriaan, joka kuvaa yhteiskunnan ja vähemmistön välistä suhdetta integraation akkulturaatioteorian kautta (TAULUKKO 1).

TAULUKKO 1 *Berryn nelikenttäteoria*

		Tärkeää säilyttää oma identiteetti ja kulttuuri	
Tärkeää ylläpitää erietnisten ryhmien välisiä suhteita		Kyllä	Ei
	Kyllä	Integraatio/ sopeutuminen	Assimilaatio/ sulautuminen
	Ei	Separaatio/ eristäytyminen	Marginaalisaatio/ syrjäytyminen

Valitseeko maahanmuuttaja *assimilaation* (sopeutumisen), *separaation* (vetäytymisen), *intergraation* (yhdentymisen) vai *marginalisaation* (syrjäytymisen)?

3 MONIKULTTUURINEN OHJAUS

Monikulttuurinen ohjaus –käsitteelle on vaikea löytää määrittelyä. Lairion ja Puukarin (2001, 134) mukaan monikulttuurinen ohjaus kuvailevassa merkityksessä tapahtuu silloin, kun ohjaaja ja ohjattava ovat kulttuuritaustaltaan erilaisia. Normatiivisessa merkityksessä monikulttuurinen ohjaus tarkoittaa ohjausta, jonka lähtökohtana on ohjattavan oma kulttuuri.

Viitaten Herringiin (1997), Fukuamaan (1990) Lairio, Puukari ja Varis (2001) kirjoittavat, että monikulttuuriseen ohjaukseen sisältyy kaksi erilaista lähestymistapaa: universaalinen suuntaus ja rajattu suuntaus. Universaalisen suuntauksen lähtökohtana on se, että kaikki yksilöt kuuluvat moniin erilaisiin kulttuureihin (esim. iän, ammatin yms. mukaan). Rajattu suuntaus painottaa kulttuurispesifin ymmärryksen tärkeyttä ja erilaisten kulttuuristen ryhmien erikoislaatuisuutta. Kulttuurinen ryhmä määritellään rodun ja etnisen taustan mukaan.

3.1 Monikulttuuriset kompetenssit

Lairio, Puukari ja Varis (2001) määrittelevät monikulttuurisen ohjaustyön edellyttämät valmiudet, esittäen useiden tutkimuksien (esim. Armour 1997, Hackney & Cormier 1996; Herring 1997; Locke 1986; Sue & Sue 1990) tuloksia, että yleisten ohjaustaitojen lisäksi ohjaajalla on oltava erityisiä monikulttuurisia taitoja, kuten ohjaajan pitää ymmärtää ohjausprosessin kulttuurisidonnaisuus sekä omien ja ohjattavan kulttuuristen odotusten ja normien erilaisuus. Ohjaajan on valmistauduttava kulttuurista johtuviin eroihin ohjausprosessin aikana ja tunnettava erilaisten kulttuurien ongelmia.

Monikulttuurista ohjausta käsitteellistetään eri tavoin. Lairio, Puukari ja Varis (2001) esittävät Sue ym. (1992) monikulttuuristen ohjauskompetenssien kolmiulotteisen mallin (ks. TAULUKKO 2), joka on yleisimmin käytetty käsitteellinen jäsenyys. Mallin mukaan monikulttuurisessa ohjauksessa on keskeistä ohjaajan tietoisuus omista arvoistaan ja ennakkoluuloistaan, asiakkaan arvoista ja maailmankatsomuksesta sekä erilaisista interventioista ja niiden käytöstä ohjauksessa.

TAULUKKO 2 Monikulttuurisen ohjauskompetenssien käsitteellinen runko (Sue ym. 1992 mukaillen)

	1. Monikulttuurinen tietoisuus	2. Kulttuurierojen tuntemus	3. Monikulttuuriset ohjauskäytänteet
	Ohjaajan tietoisuus omista oletuksistaan, arvoistaan ja ennakkoluuloistaan	Kulttuurisesti erilaisen ohjattavan maailmankatsomuksen ymmärtäminen	Sopivien toimintakeinojen kehittäminen
A. Uskomukset ja asenteet	1. Ohjaaja on tietoinen omasta kulttuuristaan ja kunnioittaa erilaisuutta	1. Ohjaaja on tietoinen toisen kulttuurin edustajiin kohdistamistaan negatiivisista tunnereaktioista, jotka saattavat olla vahingollisia	1. Ohjaaja kunnioittaa ohjattavan uskonnollisia uskomuksia ja arvoja. 2. Ohjaaja kunnioittaa vähemmistöryhmälle

	<p>2. Ohjaaja on tietoinen kulttuurinsa ja henkilökohtaisen taustansa vaikutuksesta psykologisiin prosesseihin.</p> <p>3. Ohjaaja tunnistaa valmiuksiensa ja asiantuntemuksen rajat.</p> <p>4. Ohjaaja tulee toimeen itsensä ja ohjattavan välisten rodullisten ja etnisten sekä kulttuurin ja uskomusten erojen kanssa.</p>	<p>ohjattavalle ja on valmis vertailemaan omia ja ohjattavansa uskomuksia ja asenteita.</p> <p>2. Ohjaaja on tietoinen ennakkokäsityksistään ha stereotyyppioistaan, joita hänellä saattaa olla vähemmistöryhmiä kohtaan.</p>	<p>luontaisia auttamistapoja ja sen sisäistä auttamisverkostoa.</p> <p>3. Ohjaaja arvostaa kaksikielisyyttä eikä näe toista kieltä esteenä ohjaukselle.</p>
B. Tiedot	<p>1. Ohjaajalla on erityistä tietoa omasta kulttuuristaan ja sen vaikutuksesta ohjausprosessiin ja hänen käsityksiinsä normaalista ja epänormaalista</p> <p>2. Ohjaajalla on tietoa ja ymmärrystä siitä, kuinka sorto, rasismi diskriminaatio ja stereotyyppit vaikuttavat häneen ihmisenä ja työntekijänä</p> <p>3. Ohjaajalla on tietoa siitä, kuinka hän sosiaalisesti vaikuttaa ohjattavaansa. Hän tuntee kommunikaatiotapojen eroja ja niiden vaikutuksia vähemmistöryhmän ohjattaviin</p>	<p>1. Ohjaajalla on erityistä tietoa juuri siitä kulttuurista, josta ohjattava tulee.</p> <p>2. Ohjaaja ymmärtää, kuinka etninen tausta ja kulttuuri saattaa vaikuttaa ohjattavan persoonallisuuden kehitykseen, psyykkisiin häiriöihin, uranvalintaan, avunetsintään sekä ohjausmenetelmien sopivuuteen.</p> <p>3. Ohjaajalla on tietoa sosiopoliittisista vaikutuksista, jotka koskettavat rodullisia ja etnisiä vähemmistöjä. Esimerkiksi kokemukset pakolaisuudesta ja rasismista ovat usein vaikeita ja voivat vaikuttaa ohjausprosessiin</p>	<p>1. Ohjaajalla on tietoa siitä, kuinka erilaiset ohjauskäytännöt sopivat kulttuurisesti erilaiselle ohjattavalle.</p> <p>2. Ohjaajalla on tietoa institutionaalista esteistä, jotka estävät vähemmistöjä käyttämästä erilaisia tukipalveluita.</p> <p>3. Ohjaaja tuntee arviomenetelmien rajoitukset ja ottaa huomioon ohjattavan kulttuurin ja kielen erityispiirteet tulosten tulkinnassa.</p> <p>4. Ohjaajalla on tietoa vähemmistöryhmän perheiden rakenteesta, hierarkiasta, arvoista ja uskomuksista sekä vähemmistöyhteisön piirteistä ja voimavaroista.</p> <p>5. Ohjaaja on tietoinen sosiaalisella ja yhteisöllisellä tasolla ilmenevästä syrjinnästä, joka voi vaikuttaa vähemmistöryhmän</p>

			psykkiseen hyvinvointiin.
C. Taidot	<p>1. Ohjaaja hyödyntää koulutusta ja konsultaatiota kyetäkseen paremmin ja tehokkaammin ohjaamaan erilaisista kulttuureista tulevia ohjattavia.</p> <p>2. Ohjaaja pyrkii ymmärtämään itseään kulttuurinsa ja rotunsa jäsenenä sekä kehittämään itselleen ei-rasistista identiteettiä.</p>	<p>1. Ohjaaja tutustuu alan uusimpiin tutkimuksiin ja etsii aktiivisesti kokemuksia, jotka rikastuttavat hänen tietojaan, ymmärrystään ja monikulttuurisia taitojaan.</p> <p>2. Ohjaaja on yhteydessä vähemmistöryhmien jäseniin myös ohjaustyön ulkopuolella.</p>	<p>1. Ohjaaja osaa käyttää monipuolisia verbaalisia ja nonverbaalisia auttamiskäytänteitä ja ottaa huomioon niiden kulttuurisidonnaisuuden toimenpiteitä valitessaan.</p> <p>2. Ohjaaja käyttää ohjattavan tueksi interventioita auttaen häntä näkemään, milloin ongelmat johtuvat toisten ennakkoluuloista ja rasismista eivätkä ohjattavaansa.</p> <p>3. Ohjaaja ei epäile kysyä neuvoa vähemmistöryhmän perinteisiltä parantajilta tai uskonnollisilta johtajilta, mikäli se on avuksi ohjauksessa.</p> <p>4. Ohjaaja käyttää ohjattavan toivomaa kieltä ja hankkii tarvittaessa tulkin tai ohjaa hänet pätevän kaksikielisen ohjaajan luo.</p> <p>5. Ohjaaja tuntee hyvin erilaisia testejä ja arviointimenetelmiä sekä niiden kulttuurisia rajoituksia.</p> <p>6. Ohjaajan tulee välttää ennakkoluuloja ja ohjattavaa syrjiviä toimenpiteitä ja toimia aktiivisesti niiden poistamiseksi.</p> <p>7. Ohjaaja auttaa ohjattavaa määrittämään ohjaustilanteeseen liittyviä päämääriä, odotuksia ja laillisia oikeuksia sekä antaa tietoa omista lähestymistavoistaan.</p>

3.2 Maahanmuuttajan koulutuksen ja identiteetin suhde

Oppimisen näkökulmasta koulutuksen ja identiteetin suhde voidaan ymmärtää läpi elämänkulun jatkuvana vuorovaikutuksellisenä prosessina, jossa identiteetti ohjaa ihmisen koulutusresurssien käyttöä, ja jossa koulutus tuottaa tietynlaisen identiteetin, joka suuntaa tulevaisuudessa tapahtuvaa oppimista ja koulutukseen hakeutumista. Koulutusjärjestelmä voidaan nähdä eri koulutusalojen ja -tasojen kenttänä, joka tarjoaa erilaisia tyypillisiä identiteettimalleja, eli käsityksiä siitä kuka minä olen, mitä minä osaan ja miten minä opin, joita ihmiset käyttävät oman identiteettinsä ja elämänkulkunsa rakentamiseen.

Ihmisten oppimisuran rakentumisen tavoitteena on, että ihmisillä on myönteinen asenne älyllistä, esteettistä, moraalista ja sosiaalista kasvua kohtaan siten, että he kykenevät hankkimaan ne tiedot, taidot, kyvyt ja sen ymmärryksen, jota he tarvitsevat elämänsä aikana eri toimintaympäristössään (KM, 1997, 28).

4 MONIKULTTUURINEN KOULU

Mikkola ja Heino (1997) toteavat Ikosen (1994) mukaan, että monikulttuurinen koulu tarkoittaa eri kulttuurien kiinniottamista ja niiden tasa-arvoista rinnakkaiseloä. Eri kieli- ja kulttuuriryhmistä tulevat opiskelijat eivät sinällään vielä tee koulusta monikulttuurista. Monikulttuurisuus on yksi Suomen opetushallinnossa kehitettävän maahanmuuttajakoulutuksen periaatteista. Mikkola ja Heino pohtivat monikulttuuriskasvatuksen kysymyksiä käyttäen Grove'n (1990) kirjaa, jossa hän kirjoittaa monikulttuuriskasvatuksesta kuin lähestymistapana sekä yksi- että monikulttuurisissa kouluissa. Se on kulttuuritaustaltaan erilaisten oppilaiden kasvattamista samassa koulussa ja sen tavoitteena on oppilaiden valmistaminen elämään monikulttuurisessa yhteiskunnassa. Monikulttuuriskasvatusta läpäisee koko kouluympäristö.

4.1 Koulun tehtävä ja tavoitteet

Jo koulussa on pyrittävä antamaan lapsille kyky ja motivaatio oppia uutta ja oppia oppimaan. Laaja-alaisen peruskoulutuksen jälkeen on oltava mahdollisuus täydentää osaamista aikuisiässä. Käsitteenä ”oppiminen” sisältää näkemyksen, jonka mukaan toiminta pitäisi järjestää nimenomaan opiskelijan näkökulmasta käsin.

Jatkuvan koulutuksen periaatteen toteuttamisen on katsottu edellyttävän myös muutoksia koulukasvatuksessa. Koulun erääksi keskeiseksi ja oikein tärkeäksi tehtäväksi tulee oppimaan oppimisen (*learning to learn*) mallin tarjoaminen. Koulun on annettava perusta opiskelutaidoille (Antikainen 1993, 96-97).

Koulun tavoitteet:

- Yhteisöjen toiminnan tavoite on, että yhteisöt organisoivat toimintansa oppimista edistäväksi siten, että yhteisöt kehittyvät ja niiden jäsenet oppivat uusia asioita osana toimintaansa yhteisössä.
- Oppimisen edistämispolitiikan tavoite on, että säädökset, julkisen vallan muu toiminta ja oppimiseen vaikuttava toiminta suuntautuvat niin, että ne edistävät ihmisten oppimista elämän kaikissa vaiheissa.
- Oppimisen sisältötavoitteena on persoonallisuuden kehityksen tukeminen, demokraattisten arvojen vahvistaminen, kansainvälisyyteen kasvaminen sekä innovaatioiden, tuottavuuden ja kansallisen kilpailukykyyn edistäminen (KM 1997, 14).

4.2 Koulutusjärjestelmän valmiuksia

Koulutusjärjestelmä ei näytä olevan valmis ohjaavan elinikäiseen oppimiseen monimerkityksellisessä ja muutoksen maailmassa, jossa tarkastellaan sen tuottamia selvärajaisia tyypillisiä identiteettejä. Nyt tarvitaan sellainen järjestelmä, jonka tarjoamat identiteetit olisivat vähemmän tyypillisiä ja moniotteisempia kuin ennen. Ihmisillä olisi myönteinen käsitys itsestään oppijana ja he pärjäisivät alati muuttuvassa maailmassa (Raivola 2000, 244).

4.3 Maahanmuuttajat Suomessa

Maahanmuuttaja on ulkomaalainen, joka asuu Suomessa pysyvästi.

Tutkimukseni keskittyy Venäjältä muuttaneen maahanmuuttajaoppilaan ohjaukselle, sillä kiinnitän huomiota venäjänkielisen lapsen kulttuuriin. Venäjänkieliset oppilaat ovat kotoisin eri puolilta entistä Neuvostoliittoa ja yhteisenä piirteenä heille kaikille on yhteinen venäjän kieli. Mikkola ja Heino (1997) käyttävät Bronfenbrennerin (1976) sekä Virtasen ja Ronkosen (1984) tutkimusten yhteenvetoa kertoen teoksessaan, että Neuvostoliiton alueella lapsen kasvatuksesta huolehtivat etupäässä naiset. Holhoava asenne on ollut tyyppillistä siellä. Vanhempien ja lasten suhteelle on ominaista tunteiden purkamisen.

4.4 Maahanmuuttajien koulutus kansalliseksi strategiaksi

Maahanmuuttaja on yleensä valmis uuden kokemiseen. Tasapainoinen psyykkinen kehitys edellyttää kuitenkin, että maahanmuuttaja voisi muutoin ylösalaiseksi kääntyneessä elämässään myös tuntee ”tämä on minun heiniäni, tämän minä hallitsen”. (Matinheikki-Kokko, 1997, 16)

Ropo tutkii maahanmuuttajien kotouttamista ja ehdottaa, että maahanmuuttajille on tarjottava koulutusta, jolla turvataan normaalissa elämässä tarvittava osaaminen. Tarvitaan kieliopintoja, kulttuuriin perehdyttämistä, ammatillisia opintoja. Koulutuksen on tarjottava maahanmuuttaneille opetusta, joka auttaa heitä ymmärtämään, keitä he itse ovat, eikä vain sitä, keitä suomalaiset ovat. Hänen mielestään ”maahanmuuttajien koulutukseen on kiireellisesti laadittava kansallinen strategia” (Ropo, 2001, 4).

4.5 Suomalaisen ja venäläisen koulukulttuurin eroja

Venäjänkieliset maahanmuuttajaoppilaat muodostavat suurimman ulkomaalaisryhmän suomalaisissa kouluissa.

Lahiala-Kankainen (2001) vertailee suomalaista ja venäläistä koulukulttuuria kahdesta näkökulmasta. Koulu on fyysisenä oppimisympäristönä paikka, jossa nuoret viettävät suuren osan päivästänsä. Koulu toimintaympäristönä on yleensä kaikille niin itsestään selvä, että tulemme harvoin pohtineeksi sen tarkoituksenmukaisuutta tai toimivuutta. Mutta venäläinen koulu fyysisenä tilana on suomalaisten opettajien mielestä ankeahko, vaikka se ei poikkea olennaisesti perinteisestä suomalaisesta koulusta; ainoastaan materiaalin taso on suomalaisessa parempi. Kun taas otetaan koulu sosiaalisena ja pedagogisena toimintaympäristönä, tällöin koulukulttuurien väliset erot näkyvät sekä koulun sosiaalisessa ja pedagogisessa vuorovaikutuksessa että työtavoissa. Lahiala-Kankainen viittaa Bronfenbrenneriin (1970) puhuen venäläisestä koulukulttuurista, jossa moraali- ja tapakasvatuksella on ollut perinteisesti keskeinen asema. Tietopuolisen opetuksen ohella on suuri paino myös luonteenkasvatuksella. Oppilailta edellytetään kunnioitettavaa suhtautumista opettajaan kohtaan. Suomalaisessa koulussa opettajan ja oppilaiden välinen suhde on tuttavallinen ja tasavertaisuutta korostava. Oppilaat suomalaisessa koulussa ovat saaneet ilmaista itseään vapaasti. Juuri tämä ’vapaus’ käyttäytymisessä ja oppilaiden tuttavallinen suhtautuminen opettajaan hämmentää venäjänkielisiä maahanmuuttajaoppilaita ja heidän vanhempiaan.

5 MAAHANMUUTTAJAOPPILAS PERUSKOULUSSA

Kansainvälistyminen ja monikulttuurisuus ovat tämän päivän suomalaisen koulun keskeisiä haasteita. Yhä useampi opettaja kohtaa kulttuurisen monimuotoisuuden päivittäisessä koulutyössään. Maahanmuuttajaoppilas kohtaa myös uuden kulttuurin, kielen, opetustyylin ja kenties uudet käyttäytymissäännöt. Lapset kantavat muutossa raskainta taakkaa. Lasten on helpompi sopeutua kuin aikuisten, mutta murrosikäiselle muutto on hyvin vaikea. Mikkola ja Heino (1997) viittaavat Vikmanin (1987) ja kirjoittavat ulkomaalaisen oppilaan poikkeavan ryhmästä esim. oudon puhetapansa, koulutunneilla tekemiensä virheiden perusteella. Kun uudessa kotimaassa koulu toimii eri tavoin kuin entisessä kotimaassa, oppilaan on opittava uudet toimintamallit. Ongelmana on vieraan kielen huono tuntemus. Tilanne on tosi vaikea yläkoulussa, kun 7.-9. luokilla opiskeleminen vaatii laajaa kielitaitoa.

Talib, Löfström ja Meri (2004) ovat huomanneet, että maahanmuuttajaoppilaan heikko minäkäsitys aiheuttaa usein käyttäytymisongelmia ja motivoitumattomuutta opiskeluun tai negatiivista suhtautumista koulunkäyntiin. Hyvin helposti käy niin, että maahanmuuttajan poikkeava käytös tulkitaan uuteen maahan liittyvistä sopeutumisvaikeuksista tai hänen kulttuuristaan johtuvaksi. Syyt saattavat löytyä lapsen oman minän selkiintymättömyyden alueelta. Itsetunnon heikko oppilas saattaa olla esimerkiksi arka ja pelokas tai häiritsevä. Hän ei halua esimerkiksi tehdä omia päätöksiään. Kokiessaan tehtävät liian vaikeiksi oppilas stressaantuu, ja toisaalta hän saattaa odottaakin epäonnistumista. Tällainen oppilas on erittäin altis ulkoiselle palautteelle. Hiljaisia tulokkaita kannattaa erityisesti seurata, sillä heidän ongelmansa saattavat olla suuria. Sosiaaliset taidot ovat erittäin tärkeitä koulussa. Jos oppilaalla ei ole kavereita, se heijastuu negatiivisesti koulutyöhön. Ystävyysuhteet voisivat vaikuttaa positiivisesti koulunkäyntiin, mitä ohjaajan on huomattava ohjaustyössään.

5.1 Maahanmuuttajaoppilaan vastaanotto

Mikkola ja Heino ovat samaa mieltä Vikmanin (1982) kanssa, että kahden kulttuurin välissä kasvaminen voi aiheuttaa lapsissa levottomuutta ja epävarmuutta. Vanhempien tulisi auttaa lastaan perheen muuttaessa asuinpaikkaa. Lasten sopeutuminen uuteen paikkaan olisi helpompaa, jos vanhemmat haluaisivat ja jaksaisivat auttaa. Maahanmuuttajalapsi tarvitsee tavallista enemmän vanhempiensa aikaa voidakseen kertoa heille ongelmistaan. Opettajien tulisi tietää myös oppilaan perheen kasvatuskeinoista ja nähdä oppilas oman perheensä ja kulttuurinsa jäsenenä. Tutustuminen huoltajiin voisi olla ensimmäisenä askeleena ohjaustyössä. Maahanmuuttajaoppilaan opiskelua on tuettava erillisin järjestelyin, jotta hän voisi päästä tasa-arvoiseen asemaan muiden oppilaiden kanssa.

5.2 Maahanmuuttajien opetusjärjestely

Maahanmuuttajien opetusjärjestelyihin voidaan laskea valmistavan opetuksen, suomi toisena kielenä opetuksen ja oman äidinkielen opetuksen.

Valmistavaa opetusta järjestetään peruskouluikäisille maahanmuuttajille isoissa kaupungeissa. Luokkaan otetaan noin kymmenen maahan vasta tullutta

maahanmuuttajaa ja tutustutaan tunneilla yhteiskuntaan ja opitaan suomen kieltä. Valmistava opetus auttaa maahanmuuttajaa sopeutumisprosessissa.

Yksi suurimmista ongelmista peruskoulussa on, kun maahanmuuttajaoppilas tulee ummikkona kouluun. Mikkola ja Heino (1997) pohtivat tätä aihetta vedoten Karankoon (1994), Ikoseen (1994), Kippolaan (1989), jotka tarjoavat erilaisia opetusjärjestelyjä. Esimerkiksi uskonnon opetusjärjestelyt tai vapauttaminen ruotsin kielen opetuksesta suomen kielen tuntien lisäämällä.

Maahanmuuttajaoppilaan huoltajien ja luokanopettajan olisi pidettävä alusta lähtien tiivistä yhteyttä toisiinsa. Opettaja voisi kertoa suomalaisesta koulusta, oppilaan oikeuksista ja velvollisuuksista. Huoltajilla olisi samalla mahdollisuus kysyä epäselvistä asioista. On rakennettava luottamuksellinen yhteistyö koulun ja kodin välille.

Maahanmuuttajaoppilasta kouluun tullessa on autettava, koska uuden kielen lisäksi hänen pitää omaksua riittävästi tietoa ja taitoa. Oppimisen alussa oppilaalle sallitaan pitkä jakso, jolloin ei pakoteta reagoimaan suomen kielellä vaan annetaan keskittyä aktiiviseen kuunteluun. Vaihtoehtoksi voi antaa oppilaalle jotain tekemistä. On tärkeämpää ymmärtää oleellinen sisältö.

Oppilaiden kanssa pitää sopia säännöistä, joiden mukaan eletään. Perusehtoina ovat rehellisyys, työrauha ja toisen kunnioittaminen. Opettaja voi laatia maahanmuuttajaoppilaan kanssa oppimisen tavoitteet, mutta oppilaan auttaminen ei onnistu, jos oppilas itse ei osallistu tavoitteiden määrittelyyn.

Suomi toisena kielenä –opetus on vahvistumassa. Se sisältyy peruskoulun opetussuunnitelman perusteisiin. On tärkeää osata riittävästi suomea pärjätäkseen uudessa kotimaassa. Suomen kielen oppiminen on avainasemassa. Kyseessä tässä tapauksessa on toisen kielen oppiminen, joka onnistuu kieliyhteisön sisällä. Toisin sanoen, maahanmuuttajaoppilas omaksuu suomen kielen aidoissa kommunikaatiotilanteissa. Mikkola ja Heino (1997) esittävät Kohosen (1987), Krashenin (1981), Sajavaaran (1981) ja Laineen (1978) tutkimusten tuloksia, joissa on määritelty kielen oppimiseen vaikuttavia tekijöitä. Ne ovat kyky, asenteet ja tunnetekijät. Lapset oppivat kielen nopeammin, sillä neurologinen valmius ääntämysprosesseihin kehittyy ennen kuin valmiudet korkeampitasoisiin prosesseihin. Toiseksi vahva asema on myönteisellä asenteella toisen kielen oppimisessa. Motivaatio on suurempi vaikuttaja kuin lahjakkuus. Korkea motivaatio edistää kielen oppimista, mutta toisaalta kielteinen motivaatio hidastaa sitä. Se voi kertoa oppilaan ohjaajalle siitä, että taustalla on voimakas kielteinen suhtautuminen kouluun, opettajaan tai oppiaineeseen.

Maahanmuuttajaoppilaiden tehtäviin kuuluu kielen, kulttuurin ja yhteiskunnan sääntöjen oppiminen. Tavoitteena on, että jokainen maahanmuuttaja voi kielellisesti ja siten muutenkin kotoutua tänne. Se on yksilön ja yhteiskunnan yhteinen perusvaatimus (Hallikainen, 1998, 42). Heille on tarjottavissa suomen kielen opetusta. Sen oppiminen vie aikaa, mutta maahanmuuttajat ymmärtävät, että kielen taito on kaiken tärkeintä. Koko ihmisen elämä on opiskelua, sillä joka päivä oppii jotain uutta (Salo, 2002, 23).

On todettu, että äidinkielen osaaminen on tärkeintä ihmiselle, koska äidinkieli on tunnekieli. Omat ajatukset ja tunteet ilmaistaan parhaiten äidinkielellä. Sillä myös onnistuvat sanaleikit. Äidinkieli on ajattelun ja luovuuden kieli. Äidinkielellä on erittäin tärkeä arvo puhuttaessa uuteen kulttuuriin sopeutumisesta ja oman kulttuurin ylläpitämisestä, koska kieli yhdistää ihmisen ja hänen juurensa, ja liittyy myös hänen persoonallisuutensa. Rätty (2002) korostaa, että samalla se on myös side omiin juuriin – yhdyside vanhempiin, isovanhempiin ja omaan kulttuuriin.

Mikkola ja Heino (1997, 17) kuvaavat äidinkielen merkitystä siteeraten Skuttnabb-Kangasta (1989): Kun pikkulapsi oppii puhumaan, hän oppii samalla

tuntemaan ympärillään olevaa maailmaa. Lapsi järjestelee, rakentelee ja luokittelee maailmaa paljolti juuri kielen avulla. Ympäristönsä avulla hän oppii tuntemaan itsensä ja nimeämään toivomuksiaan. Hän oppii sijoittamaan itsensä suhteessa muuhun maailmaan kielen avulla. Lapsi oppii kielen mukana myös ympäristön tavan katsoa maailmaa. Hän oppii ympäristön arvostukset, normit ja asenteet. Hän oppii myös käyttämään ja tulkitsemaan ei-kielisiä merkityksiä, jotka ovat kulttuurisidonnaisia. Lapsi oppii eleet ja ilmeet, hymyn, naurun, nyökkäyksen ja etäisyyden merkityksen, tervehtimisen, kunnioituksen tai välinpitämättömyyden osoittamisen. Äidinkielellään lapsen on helpointa ilmaista persoonallisuuttaan, syvimpiä tunteitaan ja ajatuksiaan, koska näiden kehitys on tapahtunut juuri omalla äidinkielellä. Äidinkielellä on tärkeä merkitys ihmisenä olemiselle.

Äidinkielen osaavalla on vahva itsetunto. Jotta lapset eivät jäisi puolikieliseksi sekä eivät unohtaisi äidinkieltä, heille on järjestettävä omanäidinkielen opetusta. Mikäli lapsen äidinkielen taito jää heikoksi, se samalla estää vahvan yksilöllisen identiteetin kehittymisen ja voi johtaa psyykkisiin ja sosiaalisiin ongelmiin. Äidinkielen hallinta on myös perusta uuden kielen oppimiselle. Parhaiten valtakielen oppivat lapset, jotka osaavat hyvin omaa äidinkieltään.

Äidinkielen taito on muun opetuksen pohja ja luo perustan rikkaalle kaksikielisyydelle. Sillä on keskeinen asema myös omassa kulttuurissa ja sen kokemisessa.

5.3 Oppimiseen vaikuttavia tekijöitä

Koulussa maahanmuuttajaoppilas kohtaa itselle uuden maailman. Oppilaan kouluun sopeutumiseen ja siellä menestymiseen vaikuttavat monet seikat. Ensinnäkin maahanmuuttajaoppilaan perheellä on ehdottomasti suuri merkitys. Toiseksi ei voida unohtaa, että oppilaat myös yksilöitä ja heidän oppimiseensa vaikuttavat yksilölliset perityt ja ympäristötekijät. Ne vaikuttavat paljolti oppilaiden koulumotivaatioon. Ratkaisevana asiana on myös se, kuinka tärkeä koulumenestys on oppilaalle. Mirja Talib (2004) mielenkiintoisena havaintona viittaa Niedon (2004) tutkimukseen, että opinnoissaan menestyneet maahanmuuttajaoppilaat käyttävät koulussa sekä vähemmistö- että valtaväestökieltä. Samalla he ovat kanssakäymisissä erilaisten ryhmien kanssa, jolloin he oppivat ymmärtämään erilaisten ryhmien tapoja. He osallistuvat tietoisesti sekä valtakulttuurin että oman kulttuurin muutosprosessiin ja muokkaavat omaa kulttuuriaan.

Oppimisen strategian käsitteellä tarkoitetaan laaja-aikaisia tiedon muokkausprosesseja, joiden vaikutukset kuvastuvat oppimistapahtumassa. Strategian valinnalla on vaikutus siihen, mitä henkilö oppii kuten myös siihen, mitä ja millä tavoin hän myöhemmin pystyy oppimansa palauttamaan. Käyttäessään erilaisia oppimisen strategioita henkilöt myös oppivat laadullisesti erilaisia asioita muodollisesti samasta aineistosta (Alanen & Sihvonen 1981, 136).

Oppimisen iloisuus on keskeinen sanoma. Maaliskuussa 1996 valtioneuvosto asetti komitean tehtävänsä laatia Suomelle oma erityinen elinikäisen oppimisen strategiansa. Komitea sai Oppimisen ilo: kansallinen elinikäisen oppimisen strategia – mietinnön (KM 1997: 14) valmiiksi vuonna 1997.

Mietinnössä käytetään käsitettä ”elinikäinen oppiminen” laajassa merkityksessä niin, että siinä otetaan huomioon ”yksittäisten ihmisten lisäksi yhteisöt, joissa ihmiset toimivat, sekä yhteiskunnalliset reunaehdot, jotka määrittävät ihmisten toimintamahdollisuuksia” (KM, 1997, 28).

Komitea haluaa luoda positiivisen näkymän tulevaisuuteen, jossa jatkuva kouluttautuminen on suorastaan välttämätöntä.

Oppiminen ja etenkin yhdessä oppiminen ovat iloisia asioita silloin, kun oppiminen auttaa kehittämään hyvää elämää, luovuutta ja kulttuuritaitoja, parempaa osaamista ja vahvaa kansalaisuutta. Tarvitaan uusi, innostava ja jopa intohimoinen näkemys oppimisesta mahdollisuutena. Jokainen voi iloita ”ikänsä kaikki” oppimiskokemuksistaan, jokainen voi tuntea ylpeyttä paremmasta osaamisestaan. ”Minkä ilotta oppii, sen surutta unohtaa.”(KM, 27)

Iloisen oppimisen strategit näyttävät uskovan, että ihmiset voidaan mobilisoida vaatimaan itselleen sisällöllisesti rikasta tekemistä sekä aivojen käyttöoikeutta kaikessa työssä. (Silvennoinen ym. 1998, 221 - 222).

Tärkeimpänä menestystekijänä komitea näkee sen, että ihmisellä on

”kyky tunnistaa muutosten oleelliset piirteet, nähdä niissä avautuvat mahdollisuudet ja tehdä omaa tulevaisuuttaan joustavasti omien tavoitteidensa ja oman osaamisensa mukaisesti” (KM, 1997, 24).

Maahanmuuttajan identiteetti kriisi voi olla myös ”ärsykkeenä” uuden oppimiselle. Identiteettikriisi voi ilmetä ulospäin monella eri tavalla, esimerkiksi epävarmuutena, ujoutena, aggressiivisuutena jne. Synä identiteettikriisiin voi olla yksilön kehitykseen liittyvät puutteet, esimerkiksi yksilön minätunne on heikosti kehittynyt. Samoin alentunut fyysinen tai psyykinen kyky voi antaa tunteen siitä, että on kuin olisi toinen ihminen. Oma identiteetti tuntuu epämiellyttävänä. Maahanmuuttajan ollessa kyseessä on tietyt tunnepohjaiset ominaisuudet otettava tarkoin huomioon. Aikaisemmat kokemukset käyvät persoonallisuudelle yhä merkityksellisemmiksi. Menneisyyttä arvioidaan subjektiivisesti ja vanhat kokemukset ja vaikutelmat ovat tärkeitä.

5.4 Oppimisen yleisehtoja

Rauste-von Wright (1986) esittää seuraavia ”tehokkaan” oppimisen yleisehtoja:

- oppijan *maailmankuvan* tulee olla riittävän eheä ja johdonmukainen uuden tiedon omaksumiselle
- oppijan *itsereflektion* (itseymmärryksen) tulee ulottua oppimisprosessin lisäksi hänen toimintaansa yleisemminkin
- oppijan *itsearvostuksen* tulee olla riittävä, jotta hän uskaltautuu kokeilemaan uutta ja kokemaan haasteet myönteisiksi (Antikainen 1993, 98.)

Monet maahanmuuttajaoppilaista ovat alituisen huolissaan, että koko ajan pitää oppia uutta. Aikaisemmat kokemukset tulevat jatkuvasti kyseenalaisiksi. Uutta tietoa tulee joka päivä.

Talib, Löfström ja Meri (2004) huomauttavat, että monet Venäjältä tulleet maahanmuuttajaperheet ovat itse valinneet muuttonsa Suomeen. Tämä kannustaa heitä yrittämään uudessa kotimaassa. Venäläissyntyiset lapset yleensä arvostavat koulua.

Sirelius (1996, 3) esittää elinikäisen oppimisen yhdeksän teesiä. Pohdin seuraavaksi, miten ne liittyvät maahanmuuttajaoppilaaseen:

- *Elinikäisessä oppimisessa painopiste on opiskelijassa.* Jotta maahanmuuttajat sopeutuisivat nopeasti uuteen yhteiskuntaan, koulutuksen tehtävänä on ihmisten tarpeiden toteuttaminen.

- *Elinikäinen oppiminen kestää koko elämän ajan.* Se koskee nimenomaan maahanmuuttajaa, joka koko elämän rupeaa tutustumaan uusiin tapoihin ja lukemaan maan kieltä.
- *Elinikäinen oppiminen pyrkii aktivoimaan kaikki ihmiset.* Maahanmuuttajaoppilaan on huomattava omat voimavaransa ja kehitettävä niitä. Se vaatii rohkeutta ja innokkuutta häneltä.
- *Elinikäinen oppiminen on kokonaisvaltaista.* Se yhdistää ja käyttää koko yhteiskunnan voimavaroja. Yhteiskunta tukee maahanmuuttajaoppilasta oppimisessa.
- *Elinikäinen oppiminen on ulospäin suuntautuva.* Se rohkaisee maahanmuuttajaoppilasta ymmärtämään muita uskontoja ja kulttuureja.
- *Elinikäisen oppimisen huomio suuntautuu tulevaisuuteen.* Se valmentaa maahanmuuttajaa kohtaamaan tulevaisuuden osaavana ja luovana yksilönä.
- *Elinikäinen oppiminen keskittyy taitoihin ja pätevyyyksiin.* Se valmentaa maahanmuuttajaa suoriutumaan erilaisista tehtävistä elämän aikana.
- *Elinikäinen oppiminen edistää ja tukee arvomaailman rakentumista.* Maahanmuuttajalle se tarkoittaa arvomaailman laajentamista entistä enemmän.
- *Elinikäinen oppiminen on sijoitus.* Se on kansakunnan sijoitus uusiin kansalaisiinsa tulevaisuuteen ja maahanmuuttajien sijoitus oman elämänsä onneen.

Elämänkulku on katkoksellista. Maahanmuuttajat kohtaavat toistuvasti ennakoimattomia tilanteita, jotka pakottavat heitä työstämään identiteettiään yhä uudelleen. On totta, että tällaisessa tilanteessa tarvitaan oppimista. Koulutus näyttäytyy merkittävänä resurssina elämänkulun haasteellisissa katkoksissa, joissa ihminen joutuu rakentamaan elämänsä ja identiteettiään uudelleen. Voidaan sanoa, että oppimista tapahtuu koko ajan ja että ihmiset osaavat käyttää koulutusta resurssina oman elämänkulkunsa ja identiteettinsä rakentamiseen. Toisaalta nämä tilanteet ovat usein erilaisia kriisejä, joissa ihmisen on opittava pakon edessä. Oppimista toivoisi tapahtuvan muussakin tilanteessa.

Merkittävät oppimiskokemukset eivät ole osa vakiintunutta institutionaalista elämänkulkua, vaan tulevaisuuteen suuntautuvia ja luovuutta ja osallistumista sisältäviä elämäntapahtumia. Kysymys ei siis ole vain oppimisen ilosta, vaan myös oppimisen tuskasta (Antikainen ym. 2000, 241).

6 TUTKIMUKSEN SUORITTAMINEN

6.1 Tutkimusmenetelmä ja tavoitteet

Tutkimusaineistoni olen koontanut kyselyn avulla (Liite 1). Sen tavoitteena oli tunnustella oppilaiden oppimis- ja työympäristön ongelmia. Samalla kysely pyrki selvittämään, millaisia tukitoimia tarvitaan maahanmuuttajien opetuksessa, mihin ongelmiin opinto-ohjaaja ja voi törmätä tehdessään ohjaustyötä maahanmuuttajaoppilaan kanssa. Tutkimuksen avulla haluttiin edistää käytännön ohjaustyötä monikulttuurisessa koulussa.

6.2 Kyselylomakkeen laadinta

Kyselylomakkeen otsikko on ”Venäjältä muuttaneen maahanmuuttajaoppilaan perehdyttäminen suomalaiseen kouluun”. Kysely tehtiin SPECIMA –ryhmän opiskelijan Antonina Bolgovan kanssa ja esitettiin kouluttajillemme Anne Rautaparralle ja Sanna Mustoselle. Heidän palautteensa pohjalta tehtiin muutokset. Kysymykset käännettiin venäjäksi, jotta maahanmuuttajaoppilaat ymmärtäisivät joka kysymyksen oikein. Näytin kyselylomakkeen koulun rehtorille, apulaisrehtorille ja opinto-ohjaajalle ja pyytänyt palautetta kyselyyn ennen tutkimusta. Heidän mielestään kyselylomake oli toimiva.

Lomakkeen ensimmäisessä osassa kysyttiin maahanmuuttajaoppilaan taustatietoja. Toisessa osassa pyydettiin kuvaamaan oppilaan kielitaitoa suomalaiseen kouluun tullessa ja minkälaisia opiskelun tukitoimia oppilas tarvitsee. Kolmannessa osassa pyydettiin tietoa oppilaan oppimis- ja työympäristöstä. Ja viimeisessä osassa kysyttiin koulun henkilöstöstä. Kyselylomake on esitetty kehittämishankkeessa liitteenä 1.

Kyselyä voi pitää tarkistettuna kyselynä, koska informanteilla oli mahdollisuus kysyä minulta, jos jotain jäisi epäselväksi. Strukturoituneisuuden mukaan kysely oli sekä strukturoitu että strukturoimaton. Kyselylomakkeessa käytettiin sekä valmiita vastausvaihtoehtoja että avoimia kysymyksiä.

6.3 Tutkimusjoukon valinta

Kyselyn kohderyhmänä olivat Venäjältä muuttaneet maahanmuuttajaoppilaat erään suomalaisen koulun 7.-9. luokilta. Kyselyyn (liite 1) osallistui yhteensä 11 maahanmuuttajaoppilasta. Heistä 7 tyttöä ja 4 poikaa. Jotkut maahanmuuttajaoppilaista ovat asuneet Suomessa jo yli 5 vuotta ja jotkut ovat muuttaneet vasta viime vuonna. Osa oppilaista oli tullut Suomeen alakouluun, osa vasta yläkouluun. Tutkimuksessa vertailtiin heidän sopeutumisprosessiaan.

6.4 Kyselyaineiston keruu

Maahanmuuttajaoppilaille jaettiin kyselylomakkeet marraskuussa 2006. Tutkimukseen osallistuneille oppilaille kerrottiin kehittämishankkeen tarkoituksesta ja tavoitteista. Kysely tehtiin aikana, jolloin aihe kiinnosti myös heitä, ja jolloin he todennäköisesti

olivat motivoituneita vastaamaan. Kerrottiin myös, että tutkimuksessa on taattu nimettömyys. Maahanmuuttajaoppilaat olivat samassa luokkahuoneessa ja vastasivat kyselyyn. Heillä oli mahdollisuus tarkistaa minulta epäselvyyksiä lomakkeen täyttämässä. Muutamat heistä vastasivat kyselyyn suomeksi. Venäjänkieliset vastaukset olen kääntänyt suomen kielelle itse. 100 prosenttia koulun maahanmuuttajaoppilaista osallistui tutkimukseen ja palauttanut lomakkeet samana päivänä.

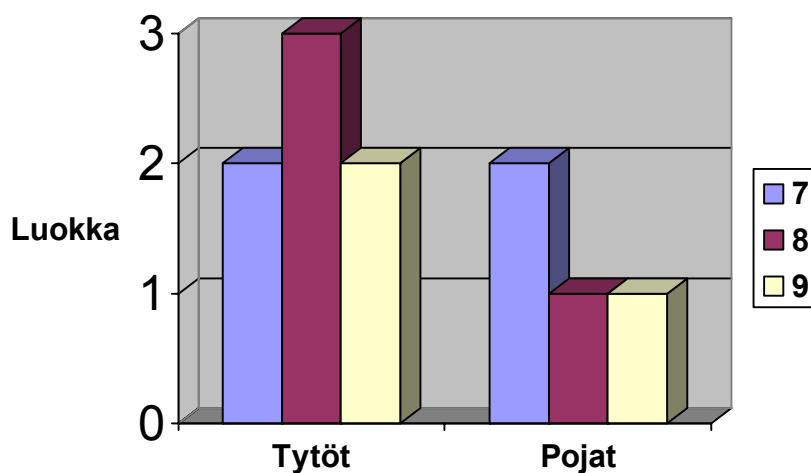
6.5 Tutkimuksen tulokset

Kyselylomake koostui neljästä osiosta. Ensimmäisessä kysyttiin maahanmuuttajaoppilaiden taustasta. Kuten olen maininnut, tutkimukseen osallistui 7 tyttöä ja 4 poikaa. He ovat iältään 13 -17-vuotiaita. (ks. TAULUKKO 1)

TAULUKKO 3 Maahanmuuttajaoppilaat ikärakenteeltaan

Ikä	Tytöt	Pojat
13v.		1
14v.	1	
15v.	4	1
16v.	2	1
17v.		1

Kaikki kyselyyn osallistuneet opiskelevat 7. -9. luokilla (ks. KUVIO 1). Tässä voi kysyä, miksi on mukana 16- ja 17-vuotiaita? Se tarkoittaa sitä, että melkein kaikki maahanmuuttajaoppilaat eivät pääse opiskelemaan oman ikäluokan kanssa, koska heillä ei ollut Suomeen muuttaessa riittävää suomen kielen taitoa. Tämä järjestely voi tuottaa muita ongelmia murrosiässä, mutta käytännöt ovat tällaisia.

KUVIO 1 Maahanmuuttajaoppilaat luokittain

Kysymys *Kuinka kauan olet asunut Suomessa?* antoi seuraavia tuloksia (ks. TAULUKKO 4). Noin puolet on muuttanut Suomeen jo vähintään viisi vuotta sitten eli vielä lapsina. Ja toisaalta puolet on tullut suomalaiseen kouluun murrosiässä.

TAULUKKO 4 Suomessa asuminen

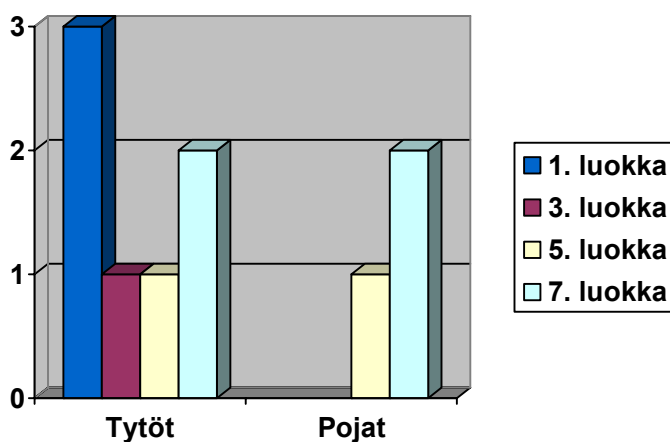
On asunut Suomessa	Tytöt	Pojat
alle vuotta	1	2
1-5 vuotta	2	1
5-10 vuotta	4	1

Vastauksista kysymykseen *Kuinka monta vuotta kävit koulua kotimaassasi ennen muuttoa Suomeen?* ilmenee, että viisi oppilasta kävi Venäjällä alakoulua ennen muuttoa Suomeen ja kuusi oppilasta on ehtinyt käydä koulua yläluokillakin (ks. TAULUKKO 5). Se kertoo siitä, että noin puolet oppilaista on täysin omaksunut venäläisen koulun käytänteitä ja heidän on vaikeampi sopeutua uutteen koulumaailmaan.

TAULUKKO 5 Koulunkäynti kotimaassa ennen muuttoa Suomeen

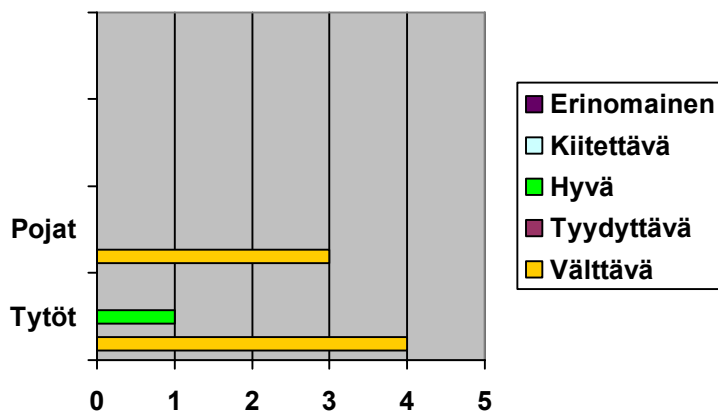
Koulunkäynti Venäjällä	Tytöt	Pojat
1-4 vuotta	5	
5-8 vuotta	2	4

Kolmas kysymys *Mille luokalle tulit Suomeen?* antoi seuraavat tulokset, jotka kertovat siitä, että kuusi maahanmuuttajaoppilasta on opiskellut muutaman vuoden tai kaikki vuodet suomalaisessa alakoulussa ja neljä oppilasta on tullut heti yläkouluun, mikä lisää valtavasti ongelmia kotoutumiseen opetusmateriaalin takia. Murrosikä tuottaa myös sopeutumisongelmia. (ks. KUVIO 2)

KUVIO 3 Luokkiin sijoittuminen Suomeen muuttaessa

Kyselylomakkeen B -osassa kyseltiin kielitaidosta ja tarvittavista tukitoimista. Kysymyksessä *Millainen suomen kielen taitosi sinulla oli suomalaiseseen kouluun tullessasi?* huomasin puutteen kyselylomakkeessa. Luokittelin suomen kielen taitoa viiteen tasoon, mutta valitettavasti en merkannut siihen *En osannut ollenkaan* –vaihtoehtoa. Sehän olisi näiden maahanmuuttajaoppilaiden kannalta merkittävin vastaus. Kaksi oppilasta lisäsi siihen omatoimisesti, että eivät puhuneet suomea olleenkaan eivätkä ymmärtäneet suomen kieltä. Jotkut vastasivat: *välttävä*, mutta oletan, että hekin tiesivät vaan muutaman sanan suomeksi. Tulokset näkyvät kuvioista (ks. KUVIO 3)

KUVIO 3 Maahanmuuttajaoppilaiden suomen kielen taito Suomeen tullessa

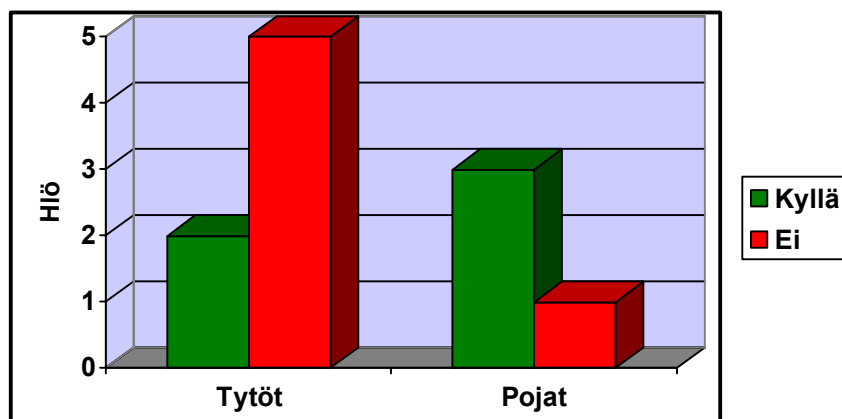
Seuraava kysymys oli *Onko suomen kielen opetusta integroitu aineopintoihin?* Se tuotti muutamille oppilaille epäselvyyksiä ja he pyysivät minua selittämään.

Vastaukset ovat seuraavat (ks. KAAVIO 4). 7 tyttöä 5 kokee, että suomen kielen opetusta ei tapahdu muiden oppituntien aikana, ja 2 tyttöä vastasi, että opettajat auttavat suomen kielen opetuksen edistymisessä. Pojat puolestaan vastasivat tällä tavoin: 3 poikaa saa suomen kielen opetusta myös aineopettajilta, 1 – ei saa.

Tähän oli lisätty kaksi kommenttia:

-Keskustelleessani opettajan kanssa kuulen ja muistan uusia sanoja...

-En tarvitse suomen kielen opetusta

KUVIO 4 Suomen kielen opetuksen integroituminen aineopintoihin

Kuudes kysymys oli *Saatko oppiaineiden kielellisesti helpotettua oppimateriaalia?* Oppilaiden piti valita vastauksista *ei* tai *kyllä* ja lisätä omat kommentit (ks.TAULUKKO 6). Maahanmuuttajaoppilaiden kommentit ovat seuraavat:

-En tarvitse.

-Nykyään harvoin.

-Joskus saan helpotetut kokeet, joissa kysymykset ovat käännetty venäjän kielelle.

TAULUKKO 6 Kielellisesti helpotetun oppimateriaalin saaminen

	Tytöt	Pojat
Ei	5	1
Kyllä	2	3

Seuraava kysymys oli avoin: *Millaisia tukitoimia tarvitset opiskeluun?* 4 tyttöä ja 4 poikaa vastanneista (noin 73%) tarvitsevat tukiopestusta suomeksi. Vaikeat oppiaineet heidän mielestään ovat fysiikka (2 tyttöä ja 2 poikaa), kemia (2 tyttöä ja 1 poika), äidinkieli (He tarkoittavat suomen kieltä.) (2 tyttöä ja 1 poika), historia (2 tyttöä), englanti (1tyttö ja 1 poika), matematiikka (1 poika) ja biologia (1 poika). Yksi vastaus oli:

-En tarvitse nykyään.

Neljä maahanmuuttajaoppilasta tarvitsee mielestään lisää tukiopestusta venäjän kielellä (36%). He haluaisivat, että joku opettajista auttaisi heitä äidinkielellä suomen kielen opinnoissa (1 tyttö), englannin kielen opinnoissa (1 poika) ja kaikissa oppiaineissa (1 tyttö ja 1 poika). Oli myös muutama kommentti:

-Toivoisin, että ennen koetta koalue olisi selitetty venäjäksi.

-Kaikki koalueet ja oppikirjan sisältö.

-En tarvitse.

Muita opetuksen erityisjärjestelyjä ja muuta toimintaa maahanmuuttajien mielestä ei koulun tarvitse järjestää.

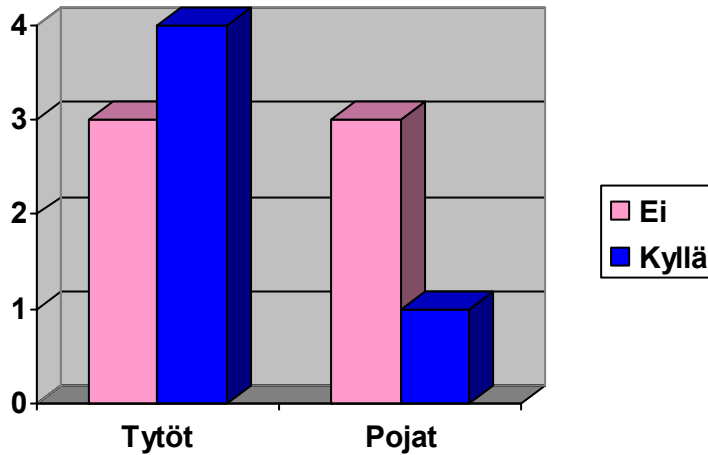
Kyselylomakkeen kolmas osa C pyrkii tutkimaan oppilaan oppimis- ja työympäristöä. Tässä osassa on enemmän avoimia kysymyksiä. Kahdeksas kysymys on seuraavanlainen: *Millaisia kulttuurien kohtaamisesta johtuvia seikkoja opintojen aikana olet huomannut?* Se on jaettu aliosiin:

a). *sinulla on vaikeuksia omaksua suomalaisia normeja ja rikot niitä (esim. myöhästely, poissaolot, ilmoittamatta jättäminen)* Kolme tyttöä ja kolme poikaa kokee, että heillä ei ole vaikeuksia tässä asiassa, mutta neljä tyttöä ja yksi poika vastasivat, että heillä on niitä, esimerkiksi myöhästely (1tyttö ja 1 poika). (Ks. KUVIO 5) Jotkut kommentit koskevat myös venäläisen ja suomalaisen koulun eroja, joista olen kirjoittanut teoriaosassa:

-Myöhästelin tunneilta, mutta se oli ennen.

-Ett kaikkea opettajia voi kutsua pelkkäks nimeks. Ett ruoka on hyvä. Ett välitunnit on pitkät.

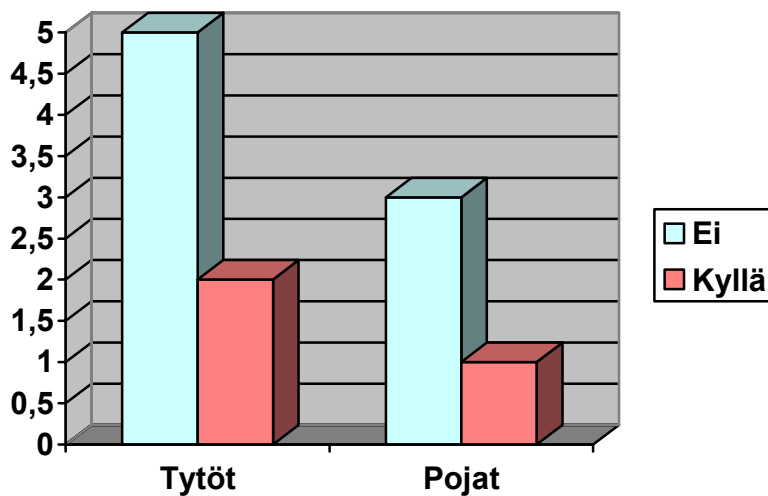
- Opettajia kutsutaan vain nimellä. Ruokailussa (ruokalassa?) hyvää ruokaa.
- Munmaalaisia kohdellaan kuitenkin huonommin.
- Mutt rikon joskus.
- Siksi.

KUVIO 5 Maahanmuuttajaoppilaan vaikeudet suomalaisten normien omaksumisessa

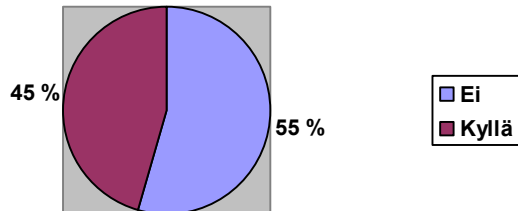
b) jotkut oppilaat syrjivät sinua –on seuraava alikysymys. Viisi tyttöä ja kolme poikaa ei ole kokenut syrjintää, mutta kaksi tyttöä ja yksi poika on sitä mieltä, että syrjintää on tapahtunut (ks. KUVIO 6) Tytöt ajattelevat, että suomalaiset oppilaat eivät halua huomata heitä, poika vastasi, että häntä nimiteltiin. Tässä heidän kommenttinsa:

- Kun olemme venäläisiä. Kerrassaan häpäisevät ja vihaavat.
- Jos kysyt jotain niin ne ei reagoi mitenkään.
- En ole huomannut, muuta eräs tyttö katseli ja työnsi.
- Eräs tyttö syrjäsi minut katseella...

KUVIO 6 Oppilaiden kokema syrjintä

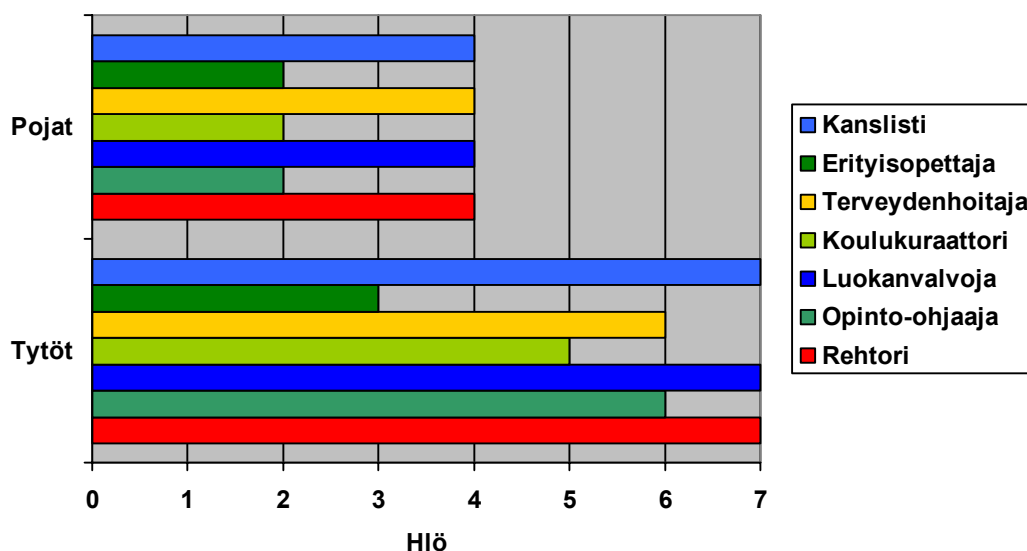
Yhdeksäs kysymys *Haluatko tuoda esille ja hyödyntää oman kulttuurisi tuntemusta opintojesi aikana?* on tuonut kuusi ei –vastausta (3 tyttöä ja 3 poikaa), viisi oppilasta vastasi *kyllä*. Syyt negatiiviseen vastaukseen ovat seuraavia: haluttomuus tai Venäjstä tietämättömyys. Positiivisesti vastanneet voisivat kertoa Venäjstä tai venäläisestä kulttuurista kavereille tai oppitunnilla, jos opettaja kysyy (ks. KUVIO 7)

KUVIO 7 Maahanmuuttajaoppilaan oman kulttuurin tuntemuksen tuominen esille

Kyselylomakkeen seuraava osa D koskee koulun henkilöstön tuntemusta: *Keitä näistä henkilöistä koulussa tunnet?* ja *Missä asiassa voit hakea heiltä apua?* Huolestuttaa, että maahanmuuttajaoppilaat eivät tunne hyvin koulun henkilöstöä (ks. KUVIO 8) tai eivät tiedä, missä asiassa voi hakea heiltä apua. Pojista vain yksi vastasi tähän kysymykseen. Tytöt kirjoittivat, että opettajilta voi pyytää tukiopetusta, kysyä kokeista, suomen kielen seikoista yms. Rehtorille voi mennä valittamaan kiusaamistapauksissa. Terveystuhoaltajalta voi pyytää tarkistusta tai särkylääkettä. Erityisopettajalta voi pyytää erityisopetusta. Opinto-ohjaajan kanssa voi keskustella tulevaisuudesta. Tässä muutama kommentti:

- En käänny heidän puolelleen.
- Eriolaisista syistä, esim. milloin on koululoma, missä on liikunnan tunti.
- Ei ole kysyttävää.

KUVIO 8 Koulun henkilöstön tunteminen

Kyselylomakkeen viimeinen kysymys on: *Oletko lukenut syystiedotteen?* (ks. TAULUKKO 7) Kolme tyttöä ja kaikki pojat vastasivat kielteisesti. Syyt olivat erilaisia, kuten:

- *siinä ei ole kirjoitettu milloin on loma*
- *ei ole mitään kiinnostavaa*
- *äiti on lukenut*
- *olen lukenut sen ala-asteella ja tiedän suurin piirtein mistä siinä kerrotaan*
- *kukaan ei ole antanut minulle sitä*
- *en ymmärrä suomeksi*
- *en halunnut lukea*

Neljä tyttöä vastasi myönteisesti kysymykseen. Lisäkysymyksenä heille oli: *mitä tietoa se antoi?* Vastaukset ovat seuraavanlaisia:

- *milloin tulee lomaa ja vapaita päiviä*
- *millaisia kerhoja on olemassa*
- *kaikkea muuta*
- *puhelinnumeroita*

TAULUKKO 7 Syystiedotteen lukeminen

	Tytöt	Pojat
Ei	3	4
Kyllä	4	

7 LOPUKSI

Monikulttuurinen koulu on tämän päivän tosiasia, koska maahanmuuttajaoppilaiden määrä suomalaisissa kouluissa lisääntyy entisestään. Nykyään yhä useammalla peruskoulun oppilaalla on jokin muu äidinkieli kuin suomi tai ruotsi.

Kehittämishankkeessani olen pyrkinyt pääsemään sisälle maahanmuuttajaoppilaiden näkemykseen suomalaisen koulun oppimis- ja työympäristönä sekä tarvittavista tukitoimista opiskelussa.

Tutkimuksen tulokset ovat näyttäneet, että yli 5 vuotta Suomessa asuneet maahanmuuttajaoppilaat eivät tarvitse enää tukiopetusta, päinvastoin 1-2 vuotta sitten Suomeen muuttaneet nuoret kokevat suurta tarvetta tukiopetuksessa sekä suomen että venäjän kielellä.

Koulu oppimis- ja työympäristönä on miellyttävä paikka: *tilat ovat mukavia ja ruoka on hyvää*. Silti muutamilla oppilailla on ongelmia. Maahanmuuttajaoppilaiden koulunkäyntiongelmien ovat vaihtelevia, mikä näkyy heidän vastauksistaan. Mielestäni yläkoululle ”ummikkoina” tulevien maahanmuuttajaoppilaiden opetusta tulisi suunnitella huolellisesti, koska oppilas oman puuttuvan kielitaitonsa takia voi turhautua opiskeluun. Siitä voi seurata ongelmia, kuten myöhästymisiä ja luvattomia poissaoloja, mikä ilmeni myös kyselylomakkeen vastauksista. Jotkut kyselytutkimukseen osallistuneet arvelivat heihin kohdistuneen kiusaamisen johtuvan venäläisestä taustasta.

Maahanmuuttajien oppiminen jatkuu koko elämänsä ajan, ja sitä tapahtuu hyvin monenlaisissa ympäristöissä ja tilanteissa. Elämä uudessa kotimaassa pakottaa maahanmuuttajaa oppimaan uudenlaisia tapoja. Tätä oppimista on mahdollista edesauttaa luomalla sille suotuisat olosuhteet tarjoamalla organisoituja oppimistilaisuuksia. Oppiminen on yksilön resurssi, voimavara ja mahdollisuus suunnitelmien ja unelmien toteuttamiseksi.

Noin puolet tutkimusjoukosta haluaisi tuoda oman kulttuurisen tuntemuksen esille luokassa tai kavereille. Tätä tietoa voisi hyödyntää oppitunneilla tarvittaessa. Ohjaajan on myös tiedettävä ohjattavan eri kulttuurista ja etnisestä taustasta keskeisimmät teemat. Silloin on helpompaa hahmottaa ohjattavan elämänsä ja rakentaa pitkäkestoinen henkilökohtainen ohjaus.

Huolestuttaa, että maahanmuuttajaoppilaat eivät tunne kovin hyvin koulun henkilöstöä tai kaikki oppilaat eivät tiedä, missä asiassa voi hakea heiltä apua. Syystiedote jää enemmistöltä lukematta, vaikka siinä on kaikki koulua ja koulunkäyntiä tarvittavat tiedot. Syynä siihen on heikko suomen kielen taito.

Koen itselleni kehittämishankkeen teoriaosan ja tutkimuksen tulokset suurena apuna työssäni maahanmuuttajaoppilaiden kanssa.

LÄHTEET

- Alanen, A. & Sihvonen, J. (toim.) 1981. Elinikäinen kasvatus. Porvoo: WSOY.
- Antikainen, A. 1993. Kasvatus, koulutus ja yhteiskunta. Porvoo: WSOY.
- Hallikainen, P. 1998. Kaksisuuntainen kohtaamisen katu. *Aima (Aikuiskoulutuksen maailma)* 2, 42
- Laihiala-Kankainen, S. 2001. Huomiota venäläisestä ja suomalaisesta koulukulttuurista. Teoksessa K. Perho (toim.) *Kahden kulttuurin väkeä. Suomalaiset ja venäläiset koulussa*. Joensuun yliopisto
- Lairio M., Pukari S. 2001. Opinto-ohjaajat monikulttuurisuuden ja maahanmuuttajien tukijoina. Teoksessa M. Lairio, S. Puukari (toim.) *Muutoksista mahdollisuuksiin. Ohjauksen uutta identiteettiä etsimässä*. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto
- Lairio M., Pukari S., Varis E. 2001. Oppilaanohjaus maahanmuuttajaoppilaiden tukena. Teoksessa M. Lairio, S. Puukari (toim.) *Muutoksista mahdollisuuksiin. Ohjauksen uutta identiteettiä etsimässä*. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto
- Liebkind, K. (toim.) 2000. Monikulttuurinen Suomi. Etniset suhteet tutkimuksen valossa. Helsinki
- Liebkind, K., Mannila, S., Jasinskaja-Lahti, I., Jaakkola, M., Kyntäjä, E., Reuter, A. 2004. Venäläinen, virolainen, suomalainen. Kolmen maahanmuuttajaryhmän kotoutuminen Suomeen. Tampere: Gaudeamus
- Matinheikki-Kokko, K. 1997. Monikulttuurinen Suomi. Teoksessa P. Pitkänen (toim.) *Näkökulmia monikulttuuriseen Suomeen*. Helsinki: Edita
- Mikkola, P., Heino, L. 1997. Maahanmuuttajalasten sopeutuminen peruskouluun. Turku: Turun opettajankoulutuslaitos
- Oppimisen ilo. Kansallinen elinikäisen oppimisen strategia (Komiteanmietintö 1997:14). Opetusministeriö. 1997. Helsinki: Oy Edita Ab.
- Raivola, R. (toim.) 2000. Vaikuttavuutta koulutukseen. Suomen Akatemian koulutuksen vaikuttavuusohjelman tutkimuksia. Helsinki.
- Ropo, E. 2001. Maahanmuuttajakoulutukseen laadittava kansallinen strategia. *Aima (Aikuiskoulutuksen maailma)* 2,4.
- Räty, M. 2002. Maahanmuuttaja asiakkaana. Tampere: Tammi
- Salo, K. 2002. Kaiken oppii, jos tahtoo. Oman onnensa seppä. *Aima (Aikuiskoulutuksen maailma)* 1, 23
- Silvennoinen, H. & Tulkki, P. (toim.) 1998. Elinikäinen oppiminen. Tampere: Gaudeamus.
- Sirelius, E.-I. 1996. Elinikäisen oppimisen yhdeksän teesiä. *Aikuiskoulutuksen maailma* 2, 3
- Talib, M., Löfström, J., Meri, M. 2004. Kulttuurit ja koulu. Avaimia opettajalle. Vantaa: Werner Söderström Osakeyhtiö

LIITE**KYSELYLOMAKE
АНКЕТА**

Venäjältä muuttaneen maahanmuuttajaoppilaan perehdyttäminen suomalaiseen peruskouluun.

”Ознакомление иммигранта -школьника из России с финской основной общеобразовательной школой”

Hyvä oppilas!

Teen aiheesta kehittämishanketta Jyväskylän yliopistossa. Vastauksesi ovat tärkeitä. Lue kysymykset huolellisesti ja vastaa niihin mahdollisimman täydellisesti.

Я провожу исследование по данной теме в университете Ювяскюля.

Твои ответы важны. Прочитай вопросы внимательно и ответь на них наиболее полно.

**A. YLEISTIETO
ОБЩИЕ СВЕДЕНИЯ**

ikä _____
возраст

luokka _____
класс

tyttö
девочка

poika
мальчик

1. Kuinka kauan olet asunut Suomessa?
Как давно живёшь в Финляндии?

2. Kuinka monta vuotta kävit koulua kotimaassasi ennen muuttoa Suomeen?

Сколько лет ходил(а) в школу на родине до переезда в Финляндию?

3. Mille luokalle tulit Suomeen?

В какой класс поступил(а) учиться в Финляндии?

V. KIELITAITO JA OPISKELUN TUKITOIMET
УРОВЕНЬ ЗНАНИЯ ЯЗЫКА И ДОПОЛНИТЕЛЬНАЯ
ПОМОЩЬ В УЧЁБЕ

4. Millainen suomen kielen taso sinulla oli suomalaiseseen kouluun tullessasi?

Какой уровень знания финского языка был у тебя, когда ты пришёл(ла) учиться в финскую школу?

- välttävä (слабый)
- tyydyttävä (удовлетворительный)
- hyvä (хороший)
- kiitettävä (отличный)
- erinomainen (блестящий)

5. Onko suomen kielen opetusta integroitu aineopintoihin?
Включено ли обучение финскому языку на других предметах?

- ei (нет)
- kyllä, miten? (да, каким образом?)

6. Saatko oppiaineiden kielellisesti helpotettua oppimateriaalia?
Получаешь ли облегчённый обучающий материал по предметам?

- ei (нет)
 kyllä, millaista? (да, какой?)

7. Millaisia tukitoimia tarvitset opiskeluun?
Какие дополнительные меры необходимы тебе в учёбе?

tukiopetus suomeksi, missä oppiaineessa? (дополнительное обучение на финском языке, по какому предмету?)

tukiopetus omalla äidinkielellä, missä oppiaineessa?
(дополнительное обучение на родном языке, какое?)

muut opetuksen erityisjärjestelyt, mitkä? (другие особые организационные формы обучения, какие?)

muu toiminta, mikä? (иная деятельность, какая?)

C. OPPILAAN OPPIMIS- JA TYÖYMPÄRISTÖ
СРЕДА ОБУЧЕНИЯ УЧЕНИКА

8. Millaisia kulttuurien kohtaamisesta johtuvia seikkoja opintojen aikana olet huomannut?

Какие явления, зависящие от культурных различий, заметил(а) во время учёбы?

a) sinulla on vaikeuksia omaksua suomalaisia normeja ja rikot niitä (esim. myöhästely, poissaolot, ilmoittamatta jättäminen)
тебе трудно усвоить финские нормы и ты нарушаешь их (напр., опоздания, пропуски уроков без предупреждения)

ei (нет)

kyllä, mitä ja miksi? (да, что и почему?)

b) jotkut oppilaat syrjivät sinua

некоторые учащиеся игнорируют тебя

ei (нет)

kyllä, millä tavalla? (да, каким образом?)

9. Haluaisitko tuoda esille ja hyödyntää oman kulttuurisi tuntemusta opintojesi aikana?
Хотел(а) бы показать и использовать знание своей культуры во время учёбы?

ei, miksi ei? (нет, почему нет?)

kyllä, millä tavalla? (да, каким образом?)

D. HENKILÖSTÖ
ПЕРСОНАЛ

10. Keitä näistä henkilöistä koulussa tunnet?
Кого из этих работников школы знаешь?

- rehtori (директор)
- opinto-ohjaaja (организатор по учебно-воспитательной работе)
- luokanvalvoja (классный руководитель)
- koulukuraattori (куратор/социальный работник)
- terveydenhoitaja (медработник)
- erityisopettaja (учитель по специальному образованию)
- kanslisti (секретарь канцелярии)

11. Missä asiassa voit hakea heiltä apua?
По каким вопросам можешь к ним обратиться за помощью?

12. Oletko lukenut syystiedotteen?
Прочитал(а) ли осенний информационный справочник для учащихся?

- ei, miksi? (нет, почему?)

kyllä, mitä tietoa se antoi? (да, какую информацию ты получил(а)?)

***Kiitos vastauksistasi ja yhteistyöstä!
Спасибо за ответы и сотрудничество!***

Nina Kabeleva